

OPETTAJA, OPISKELLA, OPPIA, OPETELLA VUONNA 2003

Vahvuuteni nykyaikaiseksi opettajaksi.
*Opettajuus muutoksessa.
Opettajan uusi rooli.*

Luentosarjojen ja tenttikirjojen otsikot huutavat toinen toistaan suuremmin kirjaimin siitä, mistä nyt on kyse: opettajan työ on muuttunut ja muuttumassa. Ja me opiskelemme tuota muutosta. Meille kerrotaan siitä, meille kirjoitetaan siitä. Aihe on pinnalla ja puhuttaa.

Istun luentalissa ja kopioin piirtoheitinkalvolta käsi puuduksissa luennon sisältöjä. Kuuntelen opettajaa, joka lukee asiansa suoraan kalvolta. Ei kysy mitään. Ei kommentoi mitään. Ei täydennä yhtäkään ranskalaista viivaansa omin sanoin. Heittää vain välillä retorisen kysymyksen. Koko porukka on hiljaa ja kopioi. Kaksikymmentä opetustyön ammattilaista on omaksumassa opettajuuden muutoksen syvintä olemusta. Jokainen tuntee muutoksen luissaan ja ytimissään ja on tottunut analysoimaan sitä yksin ja toisten kanssa. Nyt heidän analyysinsä eivät kiinnostakaan. Opettaja on nyt opiskelija. Vain opiskelija. Ja opiskelija on omaksuja. Vain omaksuja. Hän kirjoittaa hiljaa ja kuuntelee.

Gradun tekoa varten on irrotettava aikaa. On otettava virkavapaata tai uh-rattava sille lomia. Työn ohessa ei kannata yrittää, elämä käy liian rankaksi. Muistakaa, että tämä ei ole läpihuutojuttu. Siihen on sitouduttava ja siihen on sitoutettava koko perhe.

Teen graduani vähitellen, kokopäivätyöni ohessa, kahta lastani ja huushollia yhdessä mieheni kanssa normaalisti luotsaten. Perhe tuskin huomaa, kun kirjoitan esseitäni pojan jääkiekko-harjoitusten aikana tai luen graduani pohjamateriaalia pitkällä mökkimatkoilla autossa. Vajaassa vuodessa saan sen tehdyksi, eivätkä työtoverini tiedä koko asiasta ennen kuin olen valmistunut ja kerron sen heille. Ylimääräisiä lomia ei tarvittu. Tarvittiin vain omaa lujaa tahtoa ja paneutumista. Järkevien opiskeluohjeiden jakajille on vieläkin kertonut, että näinkin voi gradu syntyä: keskittyen yhtenä iltana pari tuntia, toisena kolme. Ei yhtään kokonaista työpäivää, ei lomajak-

soja eikä virkavapaita. Sen minkä ehkä järkevyydessä menetti, sen tarkoituksenmukaisuudessa voitti. Kun ymmärtää itseään, voi ymmärtää myös ohjeet omalla tavallaan.

Tiimiytykää, hyvät ihmiset! Kun perustatte lukupiirejä, tullette huomamaan, miten paljon helpommalla pääsette: sen sijaan, että lukisitte yksin viisi kirjaa, viisi ihmistä lukee kukin yhden kirjan ja sitten keskustellaan.

Tiimityötä tarvitaan työelämässä, ja siihen haluamme kannustaa myös opiskelijoita. Yksin puurtaminen käy pitkän päälle raskaaksi.

Luen jokaikisen tenttikirjani ihan itse – vaikka olenkin mukana muutamissa lukupiireissä ja käyn antoisia keskusteluja opiskelutovereiden kanssa. Helpolla pääsemisen houkutin ei pure. Tiimityön ylitsevuotava ylistys ei uppoa. Epäsosiaaliseksi leimaaminen ei pelota. Sen minkä puurran nyt vain itseäni varten, puurran siksi, että opinnoistani joskus olisi iloa ja hyötyä myös muille; jotta pystyisin jakamaan siitä yhteiseksi hyväksi.

Opiskelulla ei ole tämän päivän kaikille aikuisopiskelijoille vain välinearvoa. Joillekin se on itseisarvo. He ovat valinneet tämän extreme-lajin, joka vaatii työn ohessa toteutettuna todellista riskinottohalua ja –kykyä. Usein se sisältää myös ”harhapolkuja”; opintoviikkoja, joita ei voi sisällyttää mihinkään järkevään ja viralliseen opintokokonaisuuteen, josta saisi tutkinnon tai todistuksen. Se vaatii aina oman ladun avaamista. Vaikka muutkin ovat sitä reittiä joskus hiihtäneet, se on aina uutena aamuna avattava itse ja itse on myös taipaleensa lykittävä. Se, että me hiihdämme joitakin matkoja yhdessä, ei tarkoita, että minun ei itse tarvitsisi hikoilla.

Kirjoittakaa esseitä. Käykää tenttimässä. Tä-

Marja Puustinen

sä ovat dead-linet ja tässä tenttipäivät.

Ja mehän kirjoitamme esseitä ja me tenttimme. Aivan niin kuin on aina ennenkin tehty. Vaikka opettajuus on murroksessa ja muuttuu joka päivä. Mutta mihin unohtuivat opiskelijana olemisen uudet nuotit? Muuttuneet eivät ole vain opettajan työ ja oppimisen tavat, vaan myös se oppiva ihminen ja hänen elämänsä reunaehdot. Opiskelijana olemisen ei ole enää vain opettajuuden vastapoolina olemista, opetuksen vastaanottamista. Se ei ole vain saamista; sen pitäisi olla myös antamista, jakamista ja kuulluksi tulemistä. Se voi joskus merkitä myös opettajaa viisaampana ja kokeneempana olemista. Ja yhä varmemmin myös opettajana olemisen on opiskelijaksi heittäytymistä. Opiskelijuuden pitäisi avata mahdollisuuksia muuhunkin kuin esseiden kirjoittamiseen ja kirjojen tenttimiseen. Mutta ei. Potoeroissa pysytään niin kauan kuin mahdollista: opettaja opettaa, opiskelija oppii.

Entisajan opiskelija eli velvollisuuksien kulttuurissa ja myös toimi sen pohjalta – niin opinnoissaan kuin muutenkin. Nykyajan opiskelija on tottunut elämään vaatimusten maailmassa, jossa hänellä on myös oikeuksia. Hän toimii sen pohjalta – niin opinnoissaan kuin muutenkin. Hän lukee opinto-oppaat ja kuuntelee kiltisti ohjeet, mutta valitsee vain ne, jotka kokee itse järkeviksi ja jotka sopivat juuri hänen elämäntilanteeseensa. Mutta tentteihin on yhä pakko vastata ja esseitä kirjoittaa. Ilman niitä ei ikinä irtoa sitä todistusta, joka ehkä avaa uusia ovia ja uusia polkuja. Ja se on yhä joillekin aikuisopiskelijoillekin tärkeä päämäärä. Vaikka opiskelijana olemisesta ja oppimisen reunaehdoista ei kukaan puhukaan mitään. Vai opettelemassako tässä vasta ollaankin, koko porukka?

Marja Puustinen